

Забіла Наталя Львівна

Життя та творчість

Наталя Забіла побачила світ 5.03.1903 р. у Петербурзі. Її батько Лев Парменович, віце-директор департаменту Земельної власності, син скульптора Пармена Забелло, автора першого погруддя Т. Шевченка; племінника Шевченкового побратима, поета Віктора Забіли; Анна, дружина художника М. Ге – рідна сестра Пармена, бабуня Наталі; тітка Надія Забіла-Врубель (співачка, дружина художника).

Мати Наталі, училася в художньому училищі Штиглиця в Петербурзі, добре малювала. І пропливало її ідеальне дитинство: мама, тато, семеро малих... Мама замість колискових читала дітям поезії, тому римування було улюбленою справою дівчинки. Коли старшій сестрі виповнилося 6 років, мама почала займатися з нею: учила читати, писати, так і Наталя у чотири роки навчилася писати й читати. З дитинства вона мріяла бути вчителькою; писала вірші, казки, оповідання. Писала "сама для себе, не надаючи серйозного значення цій справі і аж ніяк не гадаючи робити з цього свою основну професію".

Батько любив розповідати про родичів: сімнадцять козацьких полковників, посвоячених із Безбородьками, Граб'янками, Мировичами, Полуботками, Скоропадськими – і вимальовувалася дітям історія України. Отримали козаки прізвище через Петра Забілу з Борзни. Цей характерник-довгожителю поважав борщ зі сметаною. А забілом називають молоко, сметану, що забілюють борщ, чай, каву; польською такі молочні продукти називають "nabiał". Зауважував татусь, як їх позбавляли родової пам'яті – писали прізвище Забіла на великоруський кшталт: Забела, Забілло...

Росла Наталя переконаною, що уславить свій рід: досконало знала мови, грала на фортепіано, віршувала. Та державний переворот все змінив: замість Петербурга – Люботин (Харківщина); поспіхом закінчена гімназія. Щоб мати місце в бараку та пайок, працювала в школі с. Старий Люботин. Красуня з правильними рисами обличчя, з тонкими крилатими бровами, довгими віями, за якими ховалися бурштинові сонця очей поступила на історичний факультет Харківського інституту народної освіти.

Там вона побачила могутнього чорнявого козарлюгу Саву Божка. Закохалися, поборалися.

Господи, вона так хотіла дитятка, так добирала імена, але мертвих народжувала, не живих. Нарешті заяснів Тарасик. У квітні 1924 р. Саву направили в Кам'янець-Подільський створювати окружну газету "Червоний кордон". Наталя залишилася в Харкові: вчителювала, навчалася, Тарасиком опікувалася. Вона так втомлювалася, що ледве вистачало сил забрати Тарасика з ясел. Несла сонного малого до гуртожитку, куди там до колисенок, віршиків?

На канікули вона з сином поїхала до чоловіка в Кам'янець-Подільський, довга дорога навіяла їй вірш... Сава Божко у ті дні готував для газети добірку матеріалів під

спільною шапкою "Війна війні". І Наталчин вірш видався йому доречним, відкрив добірку, але ім'я авторки було сховано за ініціалами - Н.З. Так, 3 серпня 1924 р. відбувся дебют Наталі Забіли. У зрілі роки Наталя Львівна зазначила, що це був "дуже наївний і недосконалий віршик, але це вирішило мою долю, мій дальший життєвий шлях". Наталя пробувала різні жанри, теми; вдавалася до еротичної російської лірики, але Сава вмовив її писати українською. Згодом Наталя почала писати твори для дітей, прозу та поезію.

У Кам'янці-Подільському вона трохи відпочила, бо Сава мав хатню робітницю Марійку, а малим опікувався друг Божка - Терень Масенко. Сімейне життя Сави та Наталі не склалося. Чоловікові подобалося "кочове" життя, романи-експромти, за що Сосюра називав Божка "примітивним донжуаном", а Наталії хотілося родинного тепла. Оскільки жити з Тарасиком було ніде і ні на що, до Харкова вона їхала сама, син лишився у батька.

У Харкові Наталя Забіла закінчила інститут, внесла гроші у побудову кооперативної квартири. Коли Терень привіз Тарасика, він наче виправдовував значення імені "Бунтар": умів вибратися у найбруднішій калабані, гудзики на його одязі трималися кілька хвилин, тому охочих побути нянькою у шибеника не знаходилося. Втім ніколи Наталя жодним словом не лаяла сина, про підняття руки й гадки не мала.

Гарувала Забіла аби мати власне житло: в редакції журналу "Нова книга", в Українській книжковій палаті. У 1926 р. вийшла перша збірка її віршів "Далекий край", а 1927 р. - перша книга для дітей - оповідання "За свободу" та "Повість про Червоного звіра", у 1928 р. поетична розповідь для малят "Про маленьку мавпу". Юному читачеві адресовані "Пригоди з автобусом" (1928), "У морі" (1929), "Про Тарасика та Марисю" (1930), "Ясоччина книжка" (1934). Майже одночасно її твори перекладалися й видавалися російською, адже її перекладачка - рідна сестра Марія Забелло.

Здавалося б усе налагоджувалося, але доля підкидає нові "зальоти". Аристократична красуня з бурштиновим теплом очей, з густим непокірним волоссям вабила чоловіків і викликала непереборну заздрість і ненависть жінок. У дуже розкутому особистому житті Н.Забіли були залицяння Володимира Сосюри, нащадка де Сосюра. Її інтимний друг, як Віктор Гюго, вів детальний секс-щоденник і хизувався оприлюдненням його сторінок. За це горда красуня залишила відбиток долоні на парсуні колеги.

Не посміхнулася доля, коли звела Наталю зі старшим на два роки поетом Антоном Шмигельським (дитячий поет із Золочева, учився разом із нею). У 1925 році у редакції газети "Червоний шлях" вона дала генеральний мордобій закоханому у кохання поетові. Причиною стала збірка поезій Валер'яна Поліщука "Громохкий слід". Наталя Забіла й Антон Шмигельський цю книжку назвали геніальною, а Сосюра зауважив, що її обкладинка геніально видана, а всередині - г... Коли Сосюра обізвав Наталю безпартійною ідіоткою, Шмигельський схопив поета за руки, а Забіла замолотила Сосюру кулаками. Після того, як жінка відвела душу, Володимир Миколайович ретельно підрихтував фізіономію Антона. Відчуття насолоди з'явилося тоді, коли став

відчувати, що б'є "не в обличчя, а в мокру і слизьку подушку, що росла і пухла на очах".

Нарешті у родини Забіли з'явилася трикімнатна квартира в будинку "Слово". Наталя Львівна швидко вагітніла... одна за одною знайшлися дві донечки, було кілька викиднів. Її Ясочка та Галинка-стрибалочка були хворобливими, потребували пильного догляду, а був голодомор. У письменницькій їдальні давали не більше двох обідів на сім'ю, яка б вона не була. І хліб за картковою нормою: по два тонюсіньких шматочки на кожного. Донечки згасли, горе прибило поетесу.

Її другий чоловік не маскував свої несимпатичні риси: він бив жінку й малого Тараса Божка. Сусіди-літератори пробували вступитися за Наталію Львівну, серед таких заступників був галичанин Володимир Гжицький. Подружжя розлучилося, але квартири Антон Шмигельський не залишив, їдучи у відрядження, вмикав на повну потужність гучномовець і зачиняв свою кімнату на ключ. Кажуть, що з ненависті, з бажання помсти він став причетним до загибелі своїх земляків. Усіх членів організації "Західна Україна" було репресовано у 1933 р. Сприяв тому, що з його квартири, від його дружини забрали Володимира Гжицького. В нагороду А.Шмигельський у 1934 р. став членом Спілки письменників СРСР.

Тарасик, запеклий футболіст, дружив із Ромчиком Підмогильним. Цікавого до всього, задерикуватого, моторного та розумного хлопчиська Оксана Іваненко змалювала у своєму творі про Шевченка. "Коли я почала писати про малого Тараса, мимоволі уявила його зовні схожим на свавільного і жвавого хлопчика, сина моєї найближчої подруги — Наталі Забіли".

Наталя Забіла була автором підручників "Читанка" для другого класу (1933) і "Читанка" для третього класу (1939), які перевидавалися кілька разів; була редактором дитячих журналів "Малютко", "Барвінок". Наталя Львівна Забіла стала керівником Харківської організації СПУ, членом Правління СПУ.

Найстрашнішими були часи війни. Влітку 1941-го майже кожної ночі її син чергував на даху будинку, щоб знешкоджувати запалювальні бомби, якими німці закидали Харків. А потім її хлопчика забрали на війну, а її відправили в Уфу.

- Боже, якщо ти є, допоможи, Тарасику! - плакала-молила мати безвісти пропалого бійця Тараса Божка, Наталя Забіла. - Збережи його, Боже, прости, що не була для дитяти, як мої батько й мати...

Здавалося, доля зглянулася: Тарасик повернувся живим, із нагородами. Син був дуже обдарованою людиною: добре малював, писав чудові вірші, але цим родини не прогледуєш. Довелося закінчувати будівельний інститут, щоб забезпечити синів - Олександра та Дмитра.

Якщо чоловік прагне бути першим у житті жінки, то для мудрих жінок найважливішим є тихе передзимне кохання. Осінніми бризками сонця для Наталі Забіли стали почуття до художника Дмитра Шавикіна.

Їх робота над "Словом про Ігорів похід" була знаковою: Наталя Забіла перекладала твір українською, а Дмитро Шавикін ілюстрував "Слово". Вони обоє втомилися від радянської буденщини, обоє прагнули тихої незрадливої гавані, де можна відновитися,

поплакатися, зализати рани.

Надійні друзі, фанати футболу стали ніжними коханцями, подружжям, але кожний мав сталі звички: життя чоловіка скорочувала оковита. Після смерті чоловіка майже 20 років Наталя Забіла співала теплих материнських пісень онукам.

Та, видно мало було випробувань у житті Наталії Львівни: на 49-му році від хвороби серця помер Тарас.

6 лютого 1985 р. у Києві померла 82-річна Забіла Наталя Львівна, українська дитяча письменниця, перекладач із польської, французької та російської; яка надрукувала понад 200 книг, більше 5 мільйонів примірників; перший лауреат літературної премії ім. Лесі Українки (1972 р.).